

Ing. Vladimír Karaffa, CSc.

Vojenské rozhledy - jak dál

Vojenské rozhledy, 2013, roč. 22 (54), č. 4, s. 3–9, ISSN 1210-3292

Vojenské rozhledy mají za sebou 22 let své novodobé existence. To samo o sobě zakládá nárok na určité tradice. Vojenské rozhledy však poprvé vyšly už v roce 1918 a mezi autory patřila řada významných politiků, vojáků i dalších vojenských a bezpečnostních odborníků. Vojenské rozhledy jsou ceněnou značkou, která si zaslouží respekt. Časopis byl vždy periodikem, který poskytoval prostor pro prezentaci názorů z řad bezpečnostní komunity i ozbrojených sil, poskytoval odpovědi na základní otázky bezpečnosti, obranné politiky, a na vojenství v nejširším slova smyslu. Časopis byl a je určen především pro potřeby praxe a vzdělávání v oblasti bezpečnosti a obrany. Svým skromným dílem přispěl k rozvoji vojenské vědy v oblasti bezpečnostních a strategických studií, operačního umění, ale i taktiky, vojenské ekonomiky, vojenských technologií a dalších souvisejících oborů.

V době internetu a s ním spojené informační exploze i dynamicky se vyvíjejícího prostředí v sektoru obrany a bezpečnosti se Vojenské rozhledy, stejně jako i řada dalších tištěných periodik dnes dostává, ve srovnání s dobou před 22 lety, do zcela jiné polohy. Jedná se o obecný trend. Lidé si již navykli přijímat ohromné množství informací, které se na ně hrnou ze všech médií. Proto jim nezbyvá čas na zkoumání komplexních informací, které jdou do podstaty problémů, a dokonce je takové informace, ke škodě věci, ani nezajímají, ignorují je. Týká se to i Vojenských rozhledů, ubývá praktiků, ale dokonce i teoretiků a ostatních zájemců o odbornou problematiku, kteří je pravidelně čtou a ve své práci využívají.

Naskytá se naléhavá otázka – jak dál. Z tradic se, jak známo, žít nedá, a zároveň se nedá jít proti překážkám, které se najednou před námi vynořily. Čas od času a stále častěji a intenzivněji se vynořují požadavky na přehodnocení místa, úlohy a podoby Vojenských rozhledů a dokonce se, zcela logicky, objevují názory na potřebnost (lépe řečeno na nepotřebnost) takového periodika. Domnívám se, že nebude od věci přenést tuto diskuzi i na stránky našeho časopisu.

Místo a úloha Vojenských rozhledů

Vojenské rozhledy jsou teoretickým časopisem vydávaným Ministerstvem obrany (MO), prostřednictvím některé z jeho složek. Donedávna to byl odbor komunikace a propagace MO, v současné době je to Univerzita obrany. Zaměření Vojenských rozhledů je v českých podmínkách unikátní – neexistuje žádný jiný časopis, který by takto komplexně pokrýval problematiku vojenství a obranné politiky, kromě časopisů, o kterých se ještě zmíním a které mají užší a specifičtější zaměření. Časopis není určen jen pro potřeby ozbrojených sil, má daleko širší zaměření a určení.

Podle tzv. kompetenčního zákona, [1] MO jako ústřední orgán státní správy, odpovídá v obecném slova za zabezpečování obrany ČR. Je zřejmé, že MO má širší působnost, než jenom řízení Armády České republiky, přestože tato povinnost patří mezi

nejvýznamnější. K prezentaci činnosti MO na veřejnosti (odborné i laické) bezesporu patří i prezentace zásad, podle kterých je organizována obrana státu a prezentace činnosti ozbrojených sil. Časopis má tedy významnou edukativní funkci. S tím je spojeno i stimulování celospolečenské a odborné diskuze o základních otázkách vojenských aspektů bezpečnosti státu a vysvětlování záměrů řešení základních otázek obrany ČR v co nejširších souvislostech. Významným úkolem MO je péče o rozvoj vojenské vědy a vojenské teorie. A právě k tomu Vojenské rozhledy přispívají svým skromným, leč nezastupitelným dílem.

Čtenářskou obec Vojenských rozhledů tvoří hlavně příslušníci ozbrojených sil ČR. Čtou je rovněž členové české bezpečnostní komunity, členové zastupitelských sborů, ve státní správě, učitelé na vojenských, ale i civilních školách a jejich studenti. Je sledován i v zahraničí buď přímo (zejména na Slovensku), anebo zprostředkovaně, prostřednictvím přidělců obrany, pro které jsou Vojenské rozhledy významným zdrojem informací. Časopis se tedy stal periodikem, ve kterém lze tradičně nalézt informace o dění v rezortu obrany, názory odborníků na bezpečnost, obranu a činnost ozbrojených sil a úvahy o možnostech dalšího rozvoje vojenství.

Vojenské rozhledy jsou časopisem autorským. Zveřejňuje jen to, co autoři, zkušení i začínající odborníci, redakci zašlou. Časopis je tedy jakousi platformou pro prezentaci jejich názorů. Na rozdíl od internetových platform, jsou autorské příspěvky v rámci vymezeného tématu a cíle komplexní, doložitelné, a samozřejmě přínosné pro praxi nebo teorii. Ne vždy se to povede. Prostě autorů z různých důvodů ubývá a soustředit každé tři měsíce 10-15 kvalitních, pro čtenáře zajímavých příspěvků, je mimořádně složité.

Problémy, kterým musí Vojenské rozhledy čelit

Nepodíváme-li se kriticky na problémy, bez jejichž řešení nelze Vojenské rozhledy zkvalitnit, dostane se časopis zanedlouho do pasti a k dospěje ke svému zániku. Pokusím se k některým problémům, které časopis v současné době doprovází, vyslovit svoje stanovisko, podepřené letitou prací v redakční radě.

Čtenářská obec

Vojenské rozhledy se tisknou v nákladu 800 výtisků [2] a jsou distribuovány na 376 odběrných míst. Kromě toho je ve formátu pdf zveřejňován na portále www.army.cz. Je nutno si přiznat, že časopis není mezi příslušníky ozbrojených sil rozšířen tak, jak by si to zaslouhoval. Nejsou ojedinělé ani případy, že se doslova válí nevybalený na podacích stanicích anebo v knihovničkách velitelů a náčelníků, bez jakéhokoliv dalšího využití. To signalizuje daleko hlubší problém, kterým je určitá pasivita většiny vojáků, důstojníků a nezáměr vzdělávat se. Domnívám se, že Vojenské rozhledy se dostatečně nevyužívají ani ve vojenských školách. Prostě, málo se čte, a pokud ano, pak povrchně a jen zjednodušené nebo v daném okamžiku atraktivní informace.

Jak jsem již uvedl, časopis je využíván i mimo rezort obrany. Je až překvapující, kolik existuje lidí mimo rezort obrany, kteří mají zájem o obranu země a o ozbrojené síly. Pro ně je časopis jedinečným zdrojem informací, které nelze nikde jinde nalézt a které využívají pro studium, vědeckou práci, výuku svých studentů anebo pro vlastní potřebu. Od těchto čtenářů dostává redakce početné a zpravidla velmi kladné ohlasy.

Autoři

Existence a kvalita Vojenských rozhledů závisí především na autorech. Jací jsou autoři, takový je i časopis. Samozřejmě, že zde hraje významnou roli redakční rada a redakce časopisu, které jednotlivé příspěvky redigují, zajišťují jejich recenzi a s autory po celou dobu pracují. Vytvoření článku o zhruba 15 normostranách, [3] není jednoduché a příznivé, že to mnoho pracovníků na vysokých řídicích pozicích a dokonce ani mnoho vysokoškolských učitelů neumí.

Kdo do Vojenských rozhledů přispívá:

1. Odborníci z praxe, kteří mají co ostatním sdělit a jsou přesvědčeni, že jejich sdělení bude pro čtenáře zajímavé anebo přispěje k zlepšení popisované oblasti.
2. Vědecko-pedagogičtí pracovníci, kteří publikují ze stejného důvodu jako v předchozím případě (čerpají z výsledků svého bádání), ale rovněž i ze zcela formálních důvodů. Publikační činnost je pro výkon jejich práce nezbytná, protože jsou za ni hodnoceni ve formě získaných bodů do tzv. RIVu. [4]
3. Odborníci (vědecko-pedagogičtí pracovníci i odborníci z praxe, pro které jsou Vojenské rozhledy, vzhledem k odbornému zaměření, jediným možným periodikem v ČR pro publikování svých článků, ať vzniknou z jakýchkoliv pohnutek.
4. Studenti vysokých škol, doktorandi a začínající autoři, kteří ve Vojenských rozhledech získávají první zkušenosti v publikační činnosti.

Je nepochybné, že nejžádanějšími články jsou příspěvky odborníků z praxe. Redakce i redakční rada se opakovaně obrací na představitele rezortu obrany, Armády ČR, a na přední odborníky mimo rezort s výzvou na publikování jejich zkušeností a názorů na rozvoj oblasti, kterou řídí, nebo ve které se jinak angažují. Úspěšnost takových žádostí je bohužel zanedbatelná. Ne že bychom byli odmítáni; většinou se z počátku setkáme se vstřícností. Lidé z praxe, zejména na špičkových pozicích, jsou většinou velmi časově vytížení a psaní do Vojenských rozhledů, pod tlakem jiných, zpravidla operativních úkolů, nepatří mezi jejich priority, proto výsledek je velmi často nulový. Velmi často praktici argumentují tím, že projekt, na kterém se pracuje, není dokončen, anebo že připravované změny ještě nejsou schváleny. Čtenáře však bude určitě zajímat nejen konečný výsledek, ale i názor autora, mnohdy jeho nadřízeného, na problém a na přístupy k jeho řešení. Shrnutí a podrženo – postavit Vojenské rozhledy jen na příspěvcích odborníků z praxe v současných podmínkách nelze. Ať čtenář sám posoudí, kolik takových příspěvků se za poslední dva roky v našem časopise objevilo.

Některé příspěvky vědecko-pedagogických pracovníků jsou čtenáři často kritizovány pro malou využitelnost v praxi a mnohdy pro velmi úzké odborné zaměření. Redakce a redakční rada velmi zvažuje, který příspěvek zveřejnit a který odmítnout. Těch odmítnutých není málo. Protože Vojenské rozhledy jsou teoretickým časopisem domníváme se, že i takové příspěvky, pokud mají vypovídací hodnotu, sem patří. Říká se, „šedá je teorie, zelený strom praxe“. V tomto případě má „teorie“ pejorativní nádech. Známe mnoho „manažerů“ bez znalosti šedé teorie, kteří napáchali více škody než užitku. Ta teorie není jen pro „teoretiky“, ale právě pro praktiky. Mimochodem, vztah mezi praxí a teorií v podmínkách rezortu obrany si zaslouží samostatný článek.

Obecně, počet přispěvatelů, autorů do Vojenských rozhledů ubývá. Část z nich je odmítnuta, protože obsah jejich příspěvků se vymyká profilu časopisu nebo prostě svoji kvalitou nespĺňuje redakční standard. Snižující se schopnost příslušníků ozbrojených sil

psát (nejen do odborných časopisů) je varovným signálem, kterým by se měly zabývat nejen ve vojenských školách.

Profil časopisu Vojenské rozhledy

Při zamýšlení nad profilem, tzn. zejména zaměřením Vojenských rozhledů, se vrátíme do nedaleké minulosti. Pamětníci si jistě vzpomenou, že v minulosti v rezortu obrany vycházely časopisy, jako „Bojová příprava“, „Týl a zásobování“, „Vojenský profesionál“, ale i další. Po jejich zrušení, se články, původně určené do těchto časopisů přesunuly do Vojenských rozhledů. Proto v našem časopise lze nalézt články v širokém spektru, od „od vojáka, přes techniku až po strategicko-politickou oblast“. Někdy je oceňováno, že Vojenské rozhledy jsou časopisem, ve kterém si každý může něco najít, ale většinou je to kritizováno. Co s tím?

Podívejme se na nejvýznamnější časopisy, které v příbuzných oblastech v ČR, resp. v rezortu obrany vychází:

„Obrana a strategie“ – teoretický časopis Univerzity obrany, který si zejména v národním i mezinárodním akademickém prostředí získal a dále získává renomé. Zaměřuje se na bezpečnostní a strategická studia, vojenství, mezinárodní vztahy a další související témata. Je určen příspěvatelům a čtenářům profesně se zabývajícím oblastí bezpečnosti a obrany, bezpečnostním expertům, příslušníkům ozbrojených sil, akademickým pracovníkům, studentům relevantních oborů a dalším zájemcům z řad české i mezinárodní bezpečnostní komunity. [5] Ambicí vydavatele je získat status tzv. impaktovaného časopisu. [6] V tomto případě by musel vycházet i v anglické mutaci.

„Ekonomika a management“ – teoretický časopis Univerzity obrany, který zveřejňuje nejnovější poznatky z oblasti ekonomiky obrany státu a vojenského managementu. Je určen pro publikování příspěvků především akademických pracovníků a studentů Univerzity obrany, vysokých škol nebo vědecko-výzkumných a odborných pracovišť v České republice i v zahraničí. [7]

„Doktrína“ – on-line časopis, vydávaný Velitelstvím výcviku-Vojenskou akademií, který je platformou pro publikování vojenské teorie a umění, informací, znalostí a zkušeností, které poskytují současné a nové pohledy na charakter a přípravu vojsk, jejich použití a činnost ve vojenských operacích. [8]

Na první pohled je zřejmé, že Vojenské rozhledy se tematicky překrývají prakticky se všemi výše uvedenými tituly, což samo o sobě nabízí určitá řešení. O nich se zmíním v další části mého článku.

Charakter příspěvků

Vojenské rozhledy, pokud mají být přitažlivé pro svoje čtenáře, by měly zaujmout nejen zvolenou tematikou, ale i formou a stylem článků. Vyskytuje se jich několik typů:

- **Články informativního charakteru** – ty jsou nejčastější. Autor se seznámil s určitými informacemi, považuje je za zajímavé a užitečné pro ostatní. Pokud tyto informace jsou doplněny vlastními postřehy, srovnáním s dosavadní teorií a praxí, pak jsou tyto příspěvky velmi žádoucí. Stává se však, že obsah takového

článku se omezí jen na samotné informace (někdy je to jen přepis získaných powerpointových prezentací). Nebo se jedná o popis problematiky, která je lépe a komplexněji popsána v jiné publikaci. Redakce často naráží na nepochopení, když vyřadí články autorů, kteří doslova objeví zajímavou problematiku a snaží se ji popsat jako nové, objevné poznatky. Přitom ve své neinformovanosti netuší, že se tou problematikou už mnoho let zabývá někdo jiný, anebo je už vyřešena. Specifickou skupinou článků jsou prezentace výsledků výzkumných projektů, které mohou, ale taky nemusí být pro širší čtenářskou obec zajímavé.

- **Články analytického charakteru** – ty jsou vědecky nejhodnotnější. Autorů, kteří se dlouhodobě, cíleně a důsledně zabývají nějakou problematikou v oblasti obranných a strategických studií není mnoho. Více nabídek je z oblasti geopolitiky nebo obecné teorie bezpečnosti, od mimorezortních autorů. Bohužel, takové příspěvky jsou často pro běžného čtenáře málo přitažlivé (množství odvolávek, větší rozsah a úzké zaměření). Úroveň článku devaluje často i skutečnost, že se jedná o výsek z většího projektu anebo z diplomové nebo dizertační práce bez toho aby byl styl sdělení přizpůsoben ke zveřejnění v časopise.
- **Články kritického a polemického charakteru** – ty jsou čtenářsky nejpřitažlivější. I v tomto případě je autorů, schopných na věcných a objektivních důkazech poukázat na nedostatky a problémy nebo polemizovat s jiným autorem, velmi málo. Příčin může být mnoho, jednou z nich je i obava, a mnohdy oprávněná, že by se kritika mohla obrátit proti samotnému autorovi. Polemika je brzděná i periodicitou vydávání Vojenských rozhledů. Časopis je vydáván čtyřikrát ročně a vezmeme-li v úvahu asi tříměsíční lhůtu na přípravu a výrobu každého čísla, pak nám vychází, že reagovat na vydaný článek je možné se zpožděním zhruba 6 měsíců.
- **Články technického, lingvistického a ekonomického charakteru** – i ty ve Vojenských rozhledech mají svoje místo. To v případě, že jsou psány pro širokou obec čtenářů. Bohužel, mnohdy se úzce zaměřují na odbornost a jsou zajímavé jen pro relativně malou profesní skupinu čtenářů. Proto redakce takové příspěvky zařazuje do Vojenských rozhledů až po důkladném zvážení nebo, ve spolupráci s autorem, po nezbytných úpravách.
- **Články doplňující**, jakými jsou recenze vydaných publikací, zprávy z konferencí a jiných akcí a medailonky historických osobností. Tyto články, které mají odlehčující charakter, přispívají k větší pestrosti časopisu a zpravidla jsou oceňované.

Věrohodnost a kvalita obsahu Vojenských rozhledů

Vojenské rozhledy jsou autorským odborným časopisem, jinak řečeno platformou, umožňující různým autorům prezentovat svoje poznatky a názory v oblastech vymezených profilem časopisu. Je to však i časopis vydávaný Ministerstvem obrany a časopisem zařazeným do „Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR“ Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace. To předpokládá, že zveřejněné články by měly obsahovat objektivně doložitelné příspěvky, formulované podle obecně přijímaných standardů anebo názory a kritické poznatky vyjadřované kultivovanou formou. Je

povinností redakce, aby posoudila, zda příspěvek splňuje redakční standard a odpovídá profilu časopisu, nebo ne. Většina článků následně prochází anonymním recenzním řízením u recenzentů, kteří jsou vybíráni z našich předních specialistů na danou oblast. Ti posuzují především objektivitu uváděných informací a doporučují (prostřednictvím redakce), zda článek publikovat anebo autorem upravit. Je nutno poznamenat, že příspěvky zveřejňované v rubrice „*Názory, polemika*“, prochází recenzním řízením jen sporadicky.

Tento proces popisují proto, že zaznívá často oprávněná kritika na objektivitu a věrohodnost článků. Ani při nejlepší vůli redakce, redakční rady a recenzentů, není možné posoudit, případně ověřit každé tvrzení, každý detail, uváděný autorem. Konečně, jak se říká, každý autor si jde na trh se svou vlastní kůží. Pokud čtenář s autorem nesouhlasí, může v časopise reagovat, byť s určitým zpožděním, daným výrobní lhůtou Vojenských rozhledů. Zde se otevírá prostor pro tolik žádanou polemiku, která se však na stránkách Vojenských rozhledů objeví jenom zřídka.

Vojenské rozhledy – jak dál

Podle mého pevného přesvědčení, časopis Vojenské rozhledy nezpochybnitelně patří do portfolia vojenských odborných časopisů. Celkové mediální prostředí a přístup čtenářů k tištěným časopisům a psaným textům obecně, se díky internetu a informační explozi, ve srovnání s minulým stoletím, výrazně změnilo. Na první pohled je zřejmé, že nezbyvá jiná možnost než se těmto okolnostem přizpůsobit. V čem a jak se přizpůsobit, to vyžaduje diskuzi a pečlivé zvážení. Zde je můj názor:

1. Nejzásadnějším problémem, kterým se bude nutno zabývat, je harmonizace obsahu a účelu všech výše zmíněných odborných časopisů vydávaných v rezortu obrany. Ke škodě věci jsou obsahové i čtenářské duplicity – ty bude nutno eliminovat. Vojenské rozhledy by měly časopisu Doktríny předat tematiku zabývající se výcvikem a problematikou týkající se taktické úrovně činnosti ozbrojených sil, stejně jako i tematiku zaměřenou na výzbroj, výstroj a materiál.
2. Vojenské rozhledy by se měly dále a hlouběji profilovat zejména v oblastech obecné bezpečnostní a obranné politiky, ve vojenské strategii a operačním umění. Do toho patří i otázky výstavby ozbrojených sil, zkoumání rizik a hrozeb, strategického řízení v sektoru bezpečnosti a obrany, prezentace zkušeností a poznatků z vojenských operací a aplikace spojenců a partnerů. Stranou by neměly zůstat ani identifikované trendy obecného rozvoje vojenských technologií, nebo přípravy personálu. Zde je důležitá harmonizace s časopisem „Obrana a strategie“.
3. Vojenské rozhledy by se měly zaměřit především na tematiku, která je v daném období nejaktuálnější, nejvíce diskutovaná, a to jak v oblasti operačního použití ozbrojených sil, tak jejich výstavby. Prostě na to, co nejvíce zaujme co nejširší okruh čtenářů. Naopak, menší prostor by měl být věnován obecně teoretickým nebo publicistickým článkům dotýkající se výše uvedených oblastí jen okrajově.
4. Zvýšení polemického charakteru časopisu je v době sociálních sítí, on-line internetových diskuzí nezbytností. Bude stát za zvážení vytvoření dvou platform časopisu – klasické tištěné a internetové, s možností diskuze ke každému zveřejněnému článku.

5. Časopis by měl trvale rozšiřovat okruh autorů. Prioritou je motivovat hlavní představitele rezortu obrany k prezentaci svých názorů a záměrů. Potencionální autory může podnítit i zavedení elektronické diskuze k jednotlivým článkům. Rozhodující však bude trvalá práce redakce a redakční rady s autory, jejich „výchova“ – od podnětu k vytvoření článku, přes podporu při jejich tvorbě až po pomoc při úpravě textu do konečné podoby.
6. Vydavatel by měl trvat na tom, aby časopis byl i nadále v seznamu neimpaktovaných recenzovaných časopisů. Tím se zvýší motivovanost akademických pracovníků pro publikování ve Vojenských rozhledech. Jsem totiž přesvědčen, že bez „akademiků“ se nejen nepodaří časopis „praktiky“ naplnit, ale rovněž by se vytratil jeho teoretický charakter.
7. Periodicita vydávání Vojenských rozhledů by měla zůstat beze změny, tzn. 4x ročně. Pro častější vydávání nejsou v současné době vytvořeny podmínky, menší periodicitu by snížila aktuálnost časopisu.
8. Motorem časopisu je redakce a redakční rada. Je samozřejmé, že se bude muset změnit a zefektivnit i jejich intenzita a styl práce.

Závěr

Vojensko-odborný časopis Vojenské rozhledy se z hlediska své existence nachází na rozcestí. Buď se bez nostalgie přizpůsobí současným podmínkám, anebo zůstane periodikem, které bude uměle dotováno a využívat jej bude jen úzká skupina lidí, kteří k tomu mají svoje, mnohdy specifické důvody. Ve svém článku jsem věnoval větší prostor popisu současné situace než budoucnosti časopisu, přičemž jsem se omezil jen na heslovité návrhy. To zcela úmyslně. Rád bych tímto článkem podnítil čtenáře k formulaci svých doporučení, které je možné zasílat na adresu redakce, která je bude dál distribuovat redakční radě a vydavateli a budou podkladem pro zkvalitnění našeho časopisu.

Literatura a poznámky k textu:

- [1] Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.
- [2] Od čísla 1/2013 se z úsporných důvodů počet výtisků snížil o 50% – z 1600 na 800.
- [3] Normostrana (zkráceně NS) je standardizovaná strana textu o určitém počtu znaků včetně mezer. V českém prostředí jde o rozsah v délce 1800 znaků (symbolů a mezer), což odpovídá třiceti řádkům o šedesáti znacích nebo přibližně 250 slovům běžného textu.
- [4] Rejstřík informací o výsledcích vědy a výzkumu podle zákona č. 130/2002 Sb. Jedním z výstupů práce vědecko-pedagogických pracovníků je i publikační činnost v recenzovaných a zejména impaktovaných časopisech.
- [5] Lze nalézt na: <http://www.defenceandstrategy.eu/>.
- [6] Impaktovaný časopis je časopis, který má v rámci databáze *Web of Science* Institutu pro vědecké informace (ISI - Institute for Scientific Information) přidělen impakt faktor, což je hodnota vyjadřující průměrnou míru citovanosti všech článků a příspěvků publikovaných v daném časopisu v předchozích dvou letech v roce aktuálním. Z hlediska prestiže jednotlivých typů časopisů jsou tak mezi nerenzovanými odbornými časopisy i recenzovanými odbornými časopisy impaktované časopisy obecně považovány za nejprestižnější. Dá se tak teoreticky předpokládat, že články v nich obsažené zastupují informační jádro příslušného oboru a jsou tak teoreticky z celosvětového hlediska tím nejdůležitějším, co je nebo bylo v daném oboru (o určité problematice) publikováno. Zdroj: Wikipedie.
- [7] Zdroj: http://www.unob.cz/eam/Stranky/EaM_cze.aspx.
- [8] Lze nalézt na: http://doctrine.vavyskov.cz/_casopis/o_periodiku.htm.